

31. На Слобожанщині. В справі освіти. // Нова громада. – 1917. – № 15. – С. 2.
 32. Нічка І. Український будинок // Нова громада. – 1917. – № 31. – С. 2.
 33. Олійник Т. "Просвіти" на Україні // Нова громада. – 1917. – № 16. – С. 2.
 34. Події в Харкові // Нова громада. – 1917. – № 23. – С. 3.
 35. Події в Харкові // Нова громада. – 1917. – № 24. – С. 2.
 36. Про розбрюєння 2-го укр. полку // Нова громада. – 1917. – № 39. – С. 4.
 37. Серед козаків 2-го Українського полку // Нова громада. – 1917. – № 25. – С. 3.

38. Тинченко Я. Українські збройні сили. Березень 1917 – листопад 1918 (організація, чисельність, бойові дії) / Ярослав Тинченко. – К. : Темпора, 2009. – 455 с.
 39. Товариші робітники // Нова громада. – 1917. – № 15. – С. 1.
 40. У Харкові // Нова громада. – 1917. – № 29. – С. 3.
 41. Увільнення заарештованих // Нова громада. – 1917. – № 30. – С. 3.
 42. Я. Д. Управління Північно-Донецької залізниці // Нова громада. – 1917. – № 23. – С. 3.

Надійшла до редколегії 25.02.14

М. Довбыщенко, д-р ист. наук, ст. науч. сотр.
 Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко (Киев, Украина)

ПРОБЛЕМЫ УТВЕРЖДЕНИЯ УКРАИНСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ НА СЛОБОЖАНЩИНЕ В ПЕРИОД НАЦИОНАЛЬНО-ОСВОБОДИТЕЛЬНОЙ РЕВОЛЮЦИИ

В статье рассматриваются основные направления украинского национального движения в Харькове со времени провозглашения III Универсала Центральной Рады до окончательной оккупации города большевиками. Исследованы основные направления политической, культурной и военной деятельности украинской общины Харькова с целью оказания поддержки Центральной Раде.
 Ключевые слова: Харьков, Центральная Рада, "Просвита", украинские социалисты, рабочее движение, украинская армия.

M. Dovbyshchenko, Dr. habil., Senior Researcher ©
 Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

THE PROBLEMS OF ESTABLISHMENT OF THE UKRAINIAN STATEHOOD ON KHARKIV REGION OF UKRAINE DURING THE PERIOD OF NATIONALLY-LIBERATION REVOLUTION

The main features of the Ukrainian national movement in Kharkiv from the declaration of the Third Universal (Decree) of the Tsentralna Rada (Central Council) till the final occupation of the City by Bolsheviks are analyzed. The main courses of political, cultural and military activity of Ukrainian Community in Kharkiv directed to the support of the Ukrainian Tsentralna Rada are shown.
 Key words: Kharkiv, Tsentralna Rada (Central Council), "Enlightenment"-organization, Ukrainian socialists, worker's movement, Ukrainian Army.

УДК: 821.161.2

Т. Шептицька, канд. філол. наук, наук. співроб.
 Київський національний університет імені Тараса Шевченка

НАЦІОНАЛЬНЕ ПИСЬМЕНСТВО У ПРОЦЕСАХ ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ УКРАЇНСТВА

Повноцінний розвиток українства не можливий без подолання суспільно-психологічних комплексів, успадкованих з минулого. Колонізаторська політика кількох імперій, що поділили між собою українські землі, негативно впливала на національний характер українців, на суспільне життя, на виховання молодого покоління. Українська література не просто зафіксувала реальний стан справ, але й сама стала потужним механізмом деколонізації, викриваючи у своїх творах негативні явища.
 Ключові слова: постколоніальні студії, українство, проблеми національного самостановлення, українська література.

Постколоніальна методологія здобула упродовж останнього двадцятиліття чимало прихильників в українській соціогуманістичній. Праці С. Андрусів, Г. Сивоконя, Л. Сеніка, М. Павлишина, В. Погребенника, М. Шкандрія збагатили не лише літературознавчу науку новими прийомами прочитання художніх текстів, а й продемонстрували наполегливу боротьбу українського письменства з імперськими стереотипами і тоталітарною психологією. Методологія постколоніальних студій дозволила, виокремивши різноманітні культурні нашарування, виявити та проаналізувати зафіксовані, заковані у літературно-мистецьких творах колоніальні міфи, метафори, коди, сформовану століттями психіку "поневоленого" та шляхи її подолання задля повноцінного розвитку української держави.

Історично зумовленим є той факт, що першими стали на боротьбу з ментальним колоніалізмом українські письменники. Пояснення цього феномена криється не тільки в тім, що будь-який справжній митець наділений унікальною здібністю вловлювати найменші коливання національного організму, в тому числі найтонші отруйні імпульси, руйнівна сила яких залишається прихованою для загалу. Передовсім, йдеться про властивість будь-якої національної літератури зберігати та регенерувати модуси національної ідентичності та забезпечувати нарощення активності державних механізмів національного самовияву в різноманітних артефактах і культуроформах. Як справедливо зазначав Ф. Кафка, "заслуги літератури – пробудження розуму, збереження цілісності, часто бездіяльної у зовнішньому житті і постійно схильної розпастися національної свідомості, гордість і підтримка, яку черпає нація у літературі для себе і пе-

ред лицем ворожого оточення, ведення наче щоденника нації, який є зовсім не тим, чим є історіографія, унаслідок чого відбувається радше критичний розвиток, всепроникне одухотворення широкого суспільного життя, зосередження уваги нації на вивченні власних проблем і сприйнятті чужого [1, с. 43]". Ці слова можна цілкоміто та беззастережно переадресувати на честь української літератури. Особливо, якщо пригадати, що через несприятливі історичні та політичні обставини наша національний "élan vitale" (Анрі Берґсон) упродовж кількох століть проявлявся безпосереднім чином переважно в літературній царині.

Змушені працювати (саме працювати, а не творити, бо повинні були рятувати мову, національний антураж, етнічні коди) в умовах бездержавності, колоніальної залежності та жорстокої цензури або вдалині від рідної землі, в чужих ворожих світах, українські письменники здебільшого були не просто "майстрами слова", а філософами та футурологами, соціологами та діагностами суспільства, які прагнули осягнути причини державного занепаду, духовного приниження рідного народу, деформації його політико-психологічних настанов. Хоча часом взаємодія чи дифузія ідеології та художньої творчості шкодила естетичній функції красного письменства.

На прикладі національних типів, створених українською літературою, можемо прослідкувати, як і коли потрапила нація у пастку пасивного існування, відмовляючись прийняти філософію та психологію рішучого діяння, чину. "Колоніальні міфи, метафори й "тропи" часом і сьогодні керують нашою уявою. Вони зафіксовані, заковані в класичних творах, які масово вивчають і ціннісні позиції яких іноді видаються споживачам цієї

літератури настільки очевидними, що їх навіть не помічають [16, с. 8.]. Зважаючи на сьогочасні культурні та суспільно-політичні обставини видається актуальною та важливою потреба проаналізувати, проартикулювати наскрізні літературні стратегії, спрямовані на деконструкцію психіки "поневоленого". Усвідомлюючи, що письменство XIX-XX ст. надзвичайно великий, політично, психологічно й естетично складний материк нашої духовності, звернемо увагу на найхарактерніші тенденції, явища та твори в світлі поставленої проблеми.

Поглинання російською православною церквою духовної еліти України, втрата автономії української церкви, поразка чину гетьмана І.Мазепи, поступове входження козацької військової старшини в російське соціально-політичне буття зумовили занепад українського інтелектуального життя та спричинили до майже повної русифікації українського нобілітету. З переважно кар'єрних міркувань він поклав великі надії на цілковиту та остаточну інкорпорацію українських земель до складу метрополії. Малоросійська еліта засвоює думку про спільне походження українців та москвитів, що запанувала з появою Гізелевого "Синописа", відходить від оборони українських прав і вольностей та повністю включається в імперську культуру. Заради справедливості зауважимо, що серед певної частини інтелігенції згодом народиться інтерес до фольклору, звичаїв, історії, який стане першим етапом становлення новочасної національної ідентичності.

Закономірно, що вже наприкінці XVIII ст. з'являються сатиричні твори, в яких висміюється намагання частини козацької старшини й заможного селянства отримати дворянські грамоти ("Доказательство Хама Данилея Курки потомственні", "Сатира на слобожан", "Плач дворянина"). У першому з названих текстів постає яскравий образ такого собі новітнього "пана", що аж угору пнувся з простого хлібороба, аби інші затвердили й визнали його набутий статус, символічним втіленням якого став герб – "лопата, написана держалном угору, усередині граблі, вила і сокира". Самовикривальний характер його розповіді про засоби досягнення мрії напрочуд прозорий. Щоб потрапити до дворянського стану, Данило не гребує нічим: дарунки і підкупи, "за купця з Остер оддав свою дівку", старшого сина одружив на дочці майора.

Невідомий автор "Плачу дворянина", використавши давній жанр треносу, подає типову тогочасну картину губернського життя, де майже кожен дворянин отримав це звання від попечителя за допомогою лжесвідчень, хабарів та підлабузництва. Гострий сатиричний ефект твору досягається не тільки невідповідністю тематики жанровій специфіці плачу, а й самим змістовим його наповненням. Адже головний герой, власне, скаржиться, тужить і закликає до вищого Божого суду не через утиски чи якусь несправедливість, а тому, що зараз для всіляких хитрунів прийшли погані часи, "Іваном уж Петра не можна написать, А крепостей чужих не думай представлять! [13, с. 214]". Принагідно зазначимо, що жоден із сатиричних персонажів не хоче, щоб його ідентифікували з тією суспільною верствою, з якої він походить ("З казенного мужика зробився я паном", "За що ж мене негувати, за що волочити, Коли стали панами уже мої діти?", "Лиш би по-прежнему в козачестві не будь!"). Відповідно, можемо припустити, що за певних обставин вони так само легко і безболісно зречуться й своєї ширшої (національної) ідентичності. У трагедійному ключі звіршували проблему відступництва руської шляхти ще раніше Мелетій Смотрицький у відомому "Треносі" та польсько-український поет Мартин Пашковський у книжці "Україна, татарами терзана".

Про явище такого несвідомого (чи свідомого?) колаборанства українців у Російській імперії письменник

В. Шевчук пише: "Із зникненням національної освітньої системи освічений стан українців (підкреслюю, не весь народ, а тільки освічений стан) поступово ставав російськомовним, але при тому одні з них не втратили ані патріотизму українського, ані любові до рідної землі [...], а інші ставали несвідомими колаборантами, витворюючи своєрідне явище спадкового колаборанства, яке виховувалось у чужій державі на чужій культурі і відчувало себе її складником – одні з них зберігали певні емоції до рідного, а інші ставали до рідного войовничо-ворожими (комплекс яничарства) і відповідно бажали, щоб і всі стали такими, як вони (типова психологічна патологія хворих: щоб всі були хворими)... [15, с. 2]".

Адекватним відображенням складного ідеологічного контексту доби стала поема Семена Дівовича "Разговор Великоросії з Малоросією" (1762), риторичний пафос якої був спрямований проти намагань Росії ствердити державну й політичну меншовартість України. За припущенням О. Оглоблина, твір був написаний під впливом, а, можливо, й за дорученням самого гетьмана Кирила Розумовського, коли керівні кола мали вагомий підстави побоюватися нового курсу імперської політики Катерини II, який змінив сприятливе для України правління імператриці Єлизавети [8, с.14]. Хоча діалог і містить постійні промонархічні запевнення та стверджує історичну єдність двох народів, що можна відчитати як певну ілюстрацію "роздвоєності душі" тогочасних політичних діячів та інтелектуалів, адже автор – перекладач генеральної канцелярії у Глухові, образ України сповнений гідності та самоповаги.

У відповідь на претензії "Великоросії", що "Малоросія" всім зобов'язана опіці та допомозі "великаго русскаго народа", остання ґрунтовно і вичерпно доводить свою історичну суверенність, національно-державну окремішність і рівноправність з Росією. Автор "Разговора" за допомогою історичних фактів прагнув утвердити українські права на свої давні особливості і на рівність в чинах з російськими:

Такъ мы с тобою равни и одно составляем

Одному, не двум государям присягаем

Почему почитаю тебя равну себѣ

Нищмъ не умаленна царем я предъ тобою,

Оставленна также я при своихъ чинахъ всѣхъ,

Обнадежена и впередъ милостію тѣхъ [10, с. 342-343].

Думається, гострий та виразний протест С. Дівовича проти московської централістичної політики досить легко прочитувався, як його сучасниками, так і нащадками. Не випадково російська цензура довго не давала дозволу на вихід твору, котрий побачив світ у кінці XIX ст. Зокрема, начальник III відділення Імператорської Канцелярії Л. Дубельт, який потужно впливав на тогочасну літературну ситуацію, написав на цензурованому списку: "Если бы я был цензор, то не допустил бы к напечатанию, потому что тут обида России, обида и Малоросии: первая делает глупые вопросы, вторая хвастает, как старая баба, и наконец – сердце ея изнемогает от нашего ига! [10, с. 315]".

Отже, поема С. Дівовича заклала підвалини опозиційного (національно-визвольного) дискурсу, який підтримала "Історія Русів", чия національно-державницька концепція засвідчила існування в українському суспільстві сил, готових боронити власну ідентичність, а також боротися з потужними антиукраїнськими тенденціями.

"Історія Русів" – ця своєрідна декларація прав українського народу – подавала не лише виважений погляд на історичні витоки українців та незаангажовано говорила про визвольні змагання Б. Хмельницького, І. Мазепи, П. Полуботка. Героїзація вільнолюбних традицій козацтва, патріотичний пафос твору були підпорядковані єдиній меті – відновити у нащадків горде почуття незалежності.

Устами Б. Хмельницького автор закликав боронити Батьківщину, протистояти будь-якому насильству та деспотизму: "Ми підняли зброю не задля користолюбства якого або порожнього марнославства, а єдино на оборону вітчизни нашої, життя нашого і життя дітей наших, а так само й ваших! Всі народи, що живуть на світі, завжди боронили і боронитимуть вічно життя своє, свободу і власність; і навіть найнижчі на землі тварини, які суть звірина, худоба і паство, боронять становище своє, гнізда свої і немовлят своїх до знемоги.... Пощо ж нам, брата, бути нечулими і волочити тяжкі кайдани рабства в дрімоті й ганебному невольництві, ще й по власній землі своїй?" [5, с. 104]"

Послідовним розвінчувачем колоніальної ментальності є Тарас Шевченко. Слід, однак, зазначити, що, попри вагомий здобуток сучасного шевченкознавства (маємо на увазі дослідження Дж. Грабовича, О. Забужко, Л. Плюща, Г. Клочака, В. Пахаренка), попри різноманітні, інколи діаметрально протилежні, інтерпретації поезії Т. Шевченка науковцями минулих років, антиколоніальний дискурс його творчості й досі залишається на периферії літературознавчих студій.

Ігнорування поетового розуміння явища "національної підлеглості" та її критики є засадничою помилкою, адже воно дозволило б в дещо іншому світлі розглянути український літературний процес XIX-XX ст., а також фундаментальну Шевченкову бінарну опозицію "Україна – Росія" та переглянути традиційне уявлення про автора як про людину, що говорить від імені українського народу, є виразником його "типових повсякденних прагнень". "Скорше він говорить не від, а для народу, виступає медіумом між предковичною, трансцендентною українською душею і новачесними українцями [...], намагається воскресити оту розчавлену душу, яка відлунюється, та й то все рідше, лише в піснях, у незбагненному щемі серця при спогляданні безмежжя степів чи дніпрові блакиті" [9, с. 24]"

Врешті-решт і сама поява Т. Шевченка на літературній арені засвідчила постання модерно-демократичного, національного, власне українського (не малоросійського!) світогляду [6].

Творчу пролонгацію Шевченкового "Послання" здійснив на початку XX ст. І. Багряний у вірші "Каїнам, хамам і провокаторам, мертвим, живим і ще не народженим, в Україні і поза Україною сущим". Його ліричний герой – в'язень, зраджений сучасними Каїнами та Іудами, готовий мужньо прийняти смерть "за мужність і любов, за скривджених і вбогих". Як і його великий попередник, Багряний трагічно переживає свою приреченість сповідувати правду в "світі брехні та зради". Напружений емоційний стан автор майстерно передає за допомогою ампліфікації риторичних запитань: "Хто ж научив тебе любити і боліть? Хто научив за інших племени? Навіщо тобі серце буряне дали? Навіщо к своєму серцю прип'яли?" [2, с. 129] І хоча "людської ницості не виміряти мірою" поет сподівається, що світ і далі цвістиме мудрістю та любов'ю. У фінальній пуанті поезії "З камери смертників" звучить спільний для обох митців мотив віри в майбутнє воскресіння України, проте у Багряного прочитуються виразніші історичні алюзії: "Ми ще каратимем хамів Мечем Республіки На місці лобнім, там, біля Софії! [2, с. 132]". Без сумніву, цими символічними рядками він прагнув нагадати читачеві добу УНР, час національного піднесення та оновлення, живим свідком і символом якого був Софіївський майдан у Києві. Вітаїзм та повстання українства, що перебороло малоросійщину в душі, звучить й у "Першому після-помаранчевому посланні живим" В. Неборака (2005).

Феномен "національної сплячки", репрезентований у творах Лесі Українки ("І ти колись боролась, мов Ізраїль..", "В дому роботи, в краї неволі"), неокласика

М. Зерова ("Hoi triakonta"), "поета державницької ідеї" В. Пачовського (цикл "До схід сонця"), М. Кононенка ("Мазепа"), концептуальне вираження так само здобув на поч. XIX ст. У вірші із символічною назвою "Спить Україна та руїни...", вилученому жандармами при розгромі Кирило-Мефодіївського братства, Костомаровим розробляється напрямний мотиву летаргічного сну українства. Показово, що твір вперше був надрукований аж у 1925 році, коли проблема національного самоусвідомлення, самоідентифікації та опору "малоросіянізації" була, як ніколи, актуальною. Обурення ліричного героя не знає меж, бо " гине колишня слава України", спалювана заколисаними пасивним існуванням нащадками. Автор не знаходить для себе жодного припустимого пояснення, чому зі старовини святої знущуються, не вже "дарма славнії гетьмани умирили в лютих муках, закуті в кайдани".

Суттєво вплинула на становище українства у XIX–XX ст. колонізаторська, денационалізаторська політика тогочасних освітніх закладів. Загальновідомими є факти, коли за висловлене українське слово, учня карали різками, начіплюванням на шию таблички "Nota" ("Люборацькі" А. Свидницького). Як справедливо зауважував І. Нечуй-Левицький, якому теж судилося свого часу витримати кпини та моральні приниження, "великоруськими школами (хотіли. – Т.Ш.) скрізь повбивати не великоруські літератури, а потім попсувати й самі національності і в кінці всього з усіх поробити колись москалів, великорусів [7, с. 92]". Письменник, якого батьки виховували в національно-патріотичному дусі, добре розумів ту загрозу, що чекає на українців у результаті "обрусення народів". Чи мало власних творів він присвятив результатам руйнування чужинецькими проникненнями української ментальності. А вони, дійсно, вражаючі. Це – байдужість, апатія українців, ворожість людей один до одного ("Кайдашева сім'я"), поруйнована мораль (носієм якої є Івась із повісті "Дві московки" з його зневагою до усього рідного та жорстокістю до матері), розмите поняття гріха (роман "Князь Єремія Вишневецький").

Цілу галерею образів національних пристосуванців і ренегатів, виплеканих колонізаторською політикою, вивів І. Франко в сатиричному циклі "Рутенці" (1913), у передмові до якого зауважував, що змальований ним суспільно-психологічний тип набуває великого поширення серед галицької інтелігенції. Він чітко розумів, що для того, аби нація досягла справжнього розвою, вона мусить пройти шлях самоусвідомлення, самореалізації, відчути себе єдиним організмом. Проте цей процес націєтворення ускладнюється та гальмується різноманітними чинниками: відсутністю "братолюб'я" і взаєморозуміння ("Звичайний чоловік"), даремним витрачанням таланту та пасивності енергії на порожні балачки, залицання, кар'єризм ("Знеохочений"), небажанням освіченої верстви суспільства допомогти народові, підтримати в ньому іскру людської самостійності, з якої колись визріє вогонь національної свободи ("Патріотичні пориви").

Авторів гірко та прикро спостерігати, як його колишній шкільний приятель Михась виріс здеморалізованою людиною, позбавленою почуття народної свідомості ("Молода Русь"). Коло мрій, зацікавлень та бажань цього бурсака обмежене тільки думками про харчування. Але постійні скарги на голод, що заважає вчитися, різко контрастують з описом зовнішності героя, поданим автором: "При тім я поглянув уважніше на його лице та на лиця його товаришів, і ще більше почув здивування, не знайшовши на тих рум'яних здорових, навіть трохи надутих лицях ані слідів якогось нестатку або голоду [14, с. 10]". Ще більше саморозкривається персонаж, коли висловлює ставлення до українців та української справи. Для нього "це така хвороба, що заражені нею люди забувають говорити по-людськи, а почи-

нають "базікати", це значить ніби говорити по-хлопськи, але м'якенько, і це називають "наським українським язиком". Влучним штрихом, котрий доповнює та увиразнює обмеженість та зрадництво представника "молодої бурсацької України", стає повідомлення автора про те, що серед паперів, нагромаджених слідством у його справі, знайшовся невеличкий наклеп із звинуваченням у підбуренні громади до революційних конспірацій за підписом того ж Михайла З.

Вістря антиколоніальної парадигми, започаткованої Т. Шевченком, спрямовується й проти дотичного явища "псевдопатріотизму". Адже, як справедливо зауважує М. Жулинський, "біди наші – не лише від найрізномірніших перевертнів, але й від обмежених, засліплених у своїй патріотичній зятятості сановитих земляків, які нерідко національну ідею використовують як корогву для того, щоб проштовхнутися в перші шеренги задля честолюбного вивищення та егоцентричного парадування перед народом [4, с. 57]". Кардинальна для літератури тема патріотичного фарисейства знайшла найповніше втілення у сатиричних творах В. Самійленка, І. Франка, О. Маковея, В. Винниченка.

Куплетна з рефренами форма "Ельдорадо" вдало підкреслює задум В. Самійленка – показати справжню картину підневільного життя України. Руський край абсолютно не схожий на "країну казкових багатств і чудес", бо там панує соціальна нерівність та неправда: "Там усяк говорить правду Непідкупними устами, Там за правду щира дяка – Батогами, батогами... Там уряд "блюде закони", Дба про всіх, немов про рідних, За провинності ж карає – Тільки бідних, тільки бідних [12, с.69]". "Ліберальна" цензура нищить свободу слова, а національна еліта відмовляється від усього рідного ("І пани всі мови знають – Крім своєї, крім своєї"), обмеживши свою діяльність порожньою балаканиною.

Одним із суспільно-психологічних наслідків ментального колоніалізму став так званий синдром угодовства, готовності пристосуватися до порядків мачухи-імперії. Маючи давнє коріння, він, на думку Ю. Барабаша, зачепив "найперше ту служилу українську старшину, яка не знайшла у собі досить моральних сил, щоб встояти ні проти жорстоких військово-політичних заходів Катерини II, ні проти нею ж таки дарованих привілеїв, ґрунтів, чинів, російського дворянства [3, с.111]". На іншому історичному етапі синдром угодовства вразив і українську інтелігенцію на початку ХХ ст. У трагікомедії Є. Плужника "Змова у Києві" втілено психологічно вдалий образ поета-перевертня І. Безмежного, колишнього оспівувача "жовтоблакитного" відродження, а тепер натхненного апологета пролетарської доби. Він "подібний до флюгера, змінює повсякчас свій напрямок залежно від політичної кон'юктури. Причому, ця зміна поглядів аж ніяк не факт творчого зростання чи світогляд-

но-філософських прозрень – вона залежала виключно від зміни сприятливого політичного клімату [11, с. 52]". На закиди у нещирості сьогоденних віршів, І. Безмежний чітко формулює угодовське кредо: "Так що ви хочете від нас? Чого? Охоти Самому шию в зашморг класи? Ні! Мерси! Нема дурних! Перевелися всі! Один закон я знаю знаменитий – За всяку ціну жити й пережити! [11, С.287-288]". Отже, "флюгерство" поета є не просто свідомим вибором індивіда, воно підноситься до рівня філософії та ідеології. Проблему ідейного та національного пристосування підхопили своїми творами І. Сенченка ("Із записок") та І. Багрянний ("Тінь").

Проблемний аналіз українського письменства засвідчує взаємозалежність та взаємопов'язаність мистецьких та суспільно-політичних явищ. Українське художнє слово як один із найхарактерніших проявів української нації не тільки фіксує у своїх текстах вияви колонізованої ментальності, а й намагається дослідити історичні витоки та генезу різних психологічних комплексів, створюваних імперським дискурсом. Теми національної зради, псевдопатріотизму, національної летаргії та пристосування, які завжди були предметами особливої уваги митців, засвідчили, що переважна більшість творів українського письменства має виразний антиколоніальний та антиімперський характер.

Список використаних джерел

1. Андрусів С. М. Модус національної ідентичності: Львівський текст 30-х років ХХ ст. Монографія. – Львів, Тернопіль, 2000. – 340 с.
2. Багрянний І. Вірю!: Хрестоматія. – Чикаго; Харків: Фондація імені Івана Багряного, 2000. – 543 с.
3. Барабаш Ю. Малоросійство і західнорусизм: сіамські близнюки // Сучасність. – 1997. – № 2. – С. 108-121.
4. Жулинський М. Вірю в силу духа: Іван Франко, Леся Українка і Михайло Грушевський у боротьбі за піднесення політичної і національної свідомості української людини. – Луцьк, 1999. – 103 с.
5. Історія Русів / Пер. І. Драча; вступ. ст. В. Шевчука. – К.: Радянський письменник, 1991. – 318 с.
6. Луцький Ю. Між Гоголем і Шевченком. – К.: "Видавництво Час", 1998. – 255 с.
7. Нечуй-Левицький І. Зібрання творів: У 10 т. – К. 1968. – Т.10. – 587 с.
8. Оглоблин О. Люди старої України. – Мюнхен, 1959. – 328 с.
9. Пахаренко В. Незбагнений апостол. – Черкаси: Брама-Ісуеп, 1999. – 296 с.
10. Петровъ Н. Разговоръ Великороссіи съ Малороссіею (Литературный памятникъ втор. пол. XVIII вѣка) // Киевская старина. – 1882. – №3. – С.313-365.
11. Плужник Є. Змова у Києві: Роман, п'єси / Упорядк., передм. та прим. Л. В. Череватенка. – К.: Укр. письменник, 1992. – 428 с.
12. Самійленко В. Україні: лірика, гумор і сатира, драма. – К.: Укр. письменник, 1991. – 224 с.
13. Українська література ХVІІІ ст. – К.: Наук. думка, 1983. – 694 с.
14. Франко І. Твори: У 20 т. – Нью-Йорк, 1956. – Т. 3. – 439 с.
15. Шевчук В. Малоросизм – воскресла стара соціо-патологічна болячка // Вечірній Київ. – 1995. – 31 січня.
16. Шкандрій М. Літературознавство і постколоніалізм // Українське літературознавство. Збірник наукових праць. – Вип. 65. – Львів, 2002. – С. 3-9.

Надійшла до редколегії 20.02.14

Т. Шептицька, канд. філол. наук, науч. сотр.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко (Київ, Україна)

НАЦИОНАЛЬНАЯ ЛИТЕРАТУРА В ПРОЦЕССАХ ДЕКОЛОНИЗАЦИИ УКРАИНСТВА

Полноценное развитие украинской нации невозможно без преодоления общественно-психологических комплексов, унаследованных из прошлого. Колонизаторская политика нескольких империй, которые разделили между собой украинские земли, отрицательно влияла на национальный характер украинцев, на общественную жизнь, на воспитание молодого поколения. Украинская литература не просто зафиксировала реальное состояние дел, но и стала мощным механизмом деколонизации, развенчивая в своих произведениях негативные явления.

Ключевые слова: постколониальные студии, украинство, проблемы национального самоопределения, украинская литература.

T. Sheptytska, Phd, Researcher

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

NATIONAL WRITERS IN THE PROCESSES OF DECOLONIZATION OF UKRAINIANS

Valuable development of the Ukrainians is not possible without overcoming psychological complexes, inherited by the pas. Colonialist policy of a few empires which divided between itself Ukrainian earths, negatively influenced on national character of Ukrainians, on public life, on education of the young generation. Ukrainian literature fixed the real state of Ukrainian society, but also became a powerful mechanism of decolonization, disrobing in the works negative moment.

Key words: postcolonial studies, Ukrainians, problems of national building, Ukrainian literature.